

“TASDIQLAYMAN”

**“IXTISOSLASHGAN MALAKA
OSHIRISH MUASSASASI” MChJ**

Direktori

I. Iminov

“26” noyabr 2025 yil

**“IXTISOSLASHGAN MALAKA
OSHIRISH MUASSASASI” MCHJ**

O‘quv kursi va xizmati bo‘yicha;

“Tibbiy hamshiralar”

Malaka oshirish kurslari

O‘quv dasturi

Tuzuvchi:

Kimsanova Irodabonu Zafarjon qizi

KIRISH

Tibbiy hamshiralarni malakasini oshirish kurslari

1-MODUL: Hamshiralik ishi asoslari va kasbiy javobgarlik

- Hamshiralik faoliyatining zamonaviy talablari
 - Kasbiy etik me'yorlar va muomala madaniyati
 - Tibbiy hujjatlarni yuritish: ambulator karta, muolaja kartasi, smena topshirish
 - Kasbiy xavfsizlik, huquqiy javobgarlik, sog'liqni saqlash tizimida hamshiraning o'rni
-

2-MODUL: Bemor parvarishi va infeksiyon nazorat

- Parvarish bosqichlari: gigiyenik, ovqatlantirish, terini asrash, harakatsiz bemorlar bilan ishlash
 - Yotoq yarasi (prolej) profilaktikasi, harorat nazorati
 - Aseptika, antiseptika va steril sharoitda ishlash tamoyillari
 - Kasalxona ichki infeksiyalarining oldini olishda hamshiraning roli
-

3-MODUL: Tibbiy muolajalar va dori vositalari bilan ishlash

- In'yeksiyalar (teri osti, mushak ichi, vena ichi) va perfuzion terapiyalar
 - Dori shakllari, dozalar, aralashtirish va saqlash qoidalari
 - Muolaja vaqtida kuzatish, asoratlarga tezkor javob
 - Shifokor ko'rsatmasini bajarishda mas'uliyat va hujjatlashtirish
-

4-MODUL: Favqulodda holatlar va birinchi yordam

- Bemorning hayotiy belgilarini aniqlash va monitoring qilish
 - Nafas va yurak to'xtashida yurak-o'pka reanimatsiyasi (BLS algoritmi)
 - Qon ketish, hushdan ketish, allergik reaksiya, tutqanoq holatlarida birinchi yordam
 - Smena davomida yuzaga keladigan favqulodda holatlarda harakat ketma-ketligi
-

Yakuniy baholash:

- **Nazariy test** (20–25 savol)
- **Amaliy topshiriq** (muolaja, kuzatish, BLS algoritmi bo'yicha mashq)
- Baholovchi varaqa asosida ko'nikmalar tekshiriladi
- Kursni muvaffaqiyatli tamomlagan tinglovchiga **sertifikat** beriladi

1-MODUL: Hamshiralik ishi asoslari va kasbiy javobgarlik

Davomiyligi: 12 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy (hujjat yuritish, kasbiy etika va kasbiy javobgarlik holatlari asosida)

Maqsad:

Tinglovchilarda hamshiralik faoliyatining zamonaviy talablari, kasbiy etika, kommunikatsiya madaniyati, tibbiy hujjatlar bilan ishlash va kasbiy javobgarlik mezonlari bo'yicha nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish.

Modul mazmuni:

1. Hamshiralik ishi: zamonaviy yondashuv

- Hamshiraning sog'liqni saqlash tizimidagi o'rni va roli
- Davolovchi, parvarishlovchi, profilaktik va psixologik ko'mak funksiyalari
- Mustaqil va shifokor bilan bog'liq faoliyat chegaralari
- Xalqaro hamshiralik amaliyotlaridan namunalar

2. Kasbiy etik me'yorlar va kommunikatsiya

- Kasbiy odob-axloq kodeksi asoslari
- Bemor bilan muloqot: ochiqlik, hurmat, xolislik
- Jamoadagi professional muloqot va axborot uzatish madaniyati
- Bemor shaxsiy ma'lumotlarini muhofaza qilish

3. Tibbiy hujjatlarni yuritish tartibi

- Ambulator karta, statsionar varaqa, muolaja kartasi
- Harorat varaqasi, dori vositalari jurnali, kuzatuv varaqasi
- Smena topshirish yozuvi va muhim voqealarni qayd etish
- Hujjatda xatolikni to'g'rilash qoidalari

4. Kasbiy javobgarlik va qonuniy asoslar

- Hamshiraning huquqlari va majburiyatlari (O‘zbekiston Respublikasi sog‘liqni saqlash qonunchiligi asosida)
 - Kasbiy xatoliklar va huquqiy oqibatlar
 - Tibbiy xizmat sifati uchun javobgarlik chegaralari
 - Ichki xizmat tekshiruviga tayyorlik va hujjat bilan asoslash
-

Amaliy mashg‘ulotlar:

- Ambulator/Statsionar muolaja varaqalarini to‘ldirish mashqi
 - Bemor bilan muloqot ssenariylari: muomala madaniyati asosida
 - Hujjatlarda kasbiy muammo yuzaga kelgan holatni yozma tahlil qilish
 - Kasbiy javobgarlik bilan bog‘liq holatlarni muhokama qilish (real misollar asosida)
-

Modul yakuniy natijalari:

Tinglovchi:

- Hamshiralik ishining asosiy funksiyalari va mas’uliyatini aniq tushunadi
- Kasbiy etik me’yorlarga amal qiladi va to‘g‘ri muloqot yurita oladi
- Tibbiy hujjatlarni to‘g‘ri yuritadi va smena topshirishda aniqlikni ta’minlaydi
- O‘z kasbiy faoliyatida qonuniy mas’uliyat chegarasini biladi
- Hujjatlashtirish orqali javobgarlikni huquqiy jihatdan asoslay oladi

2-MODUL: Bemor parvarishi va infeksiyon nazorat

Davomiyligi: 12 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy (parvarishlash bosqichlari, aseptika/antiseptika, gigiyenik protseduralar asosida)

Maqsad:

Tinglovchilarda bemor parvarishining zamonaviy usullari, parvarish sifatini oshirish, asoratlarning oldini olish, infeksiyon xavfsizlik va kasalxona ichki infeksiyalariga qarshi kurashish bo‘yicha kasbiy bilim va ko‘nikmalarni shakllantirish.

Modul mazmuni:

1. Bemor parvarishi va yondashuvlar

- Bemor parvarishining asosiy bosqichlari: tozalik, ovqatlantirish, ahvolni kuzatish, yotoqni almashtirish
- Harakatsiz bemorlar bilan ishlash: harakatlantirish, yotoq yarasi profilaktikasi
- Bemorni gigiyenik parvarish qilish: og‘iz, yuz, tana, oyoq-qo‘l, sochlar
- O‘zini o‘zi parvarish qila olmaydigan bemorlar bilan muomala etikasi

2. Infeksion nazorat va xavfsizlik talablari

- Nosozliksiz antiseptika va aseptika talablari: qo‘l gigiyenasi, vositalar tozaligi
- Shaxsiy himoya vositalari (qo‘lqop, niqob, xalat) bilan ishlash
- Parvarishda ishlatiladigan vositalarni ajratish va dezinfeksiya qilish
- Kasalxona ichki infeksiyalarining oldini olishda hamshiraning roli

3. Yotoq yarasi (prolej) va boshqa asoratlarning oldini olish

- Risk omillari: uzoq yotish, ozish, terining namlanishi
- Har 2 soatda pozitsiyani o‘zgartirish tartibi
- Antidekubit yotoqlar, maxsus to‘shaklar, dermatologik vositalar
- Prolej belgilarini erta aniqlash va xabar berish tartibi

4. Parvarish jarayonini hujjatlashtirish

- Kundalik parvarish varaqasi
- Infeksion xavf mavjud bo‘lgan holatlarda maxsus belgilash
- Gigiyenik protseduralar jurnali
- Davlat statistik hisobotlar uchun asosiy qaydlar

Amaliy mashg‘ulotlar:

- Qo‘l gigiyenasi va antiseptika protokollari asosida mashq
- Harakatsiz bemor uchun gigiyenik parvarish ketma-ketligini bajarish
- Yotoq yarasi oldini olish uchun bemor holatini o‘zgartirish mashqi
- Gigiyenik protsedura jurnali va bemor parvarish varaqasini to‘ldirish

Modul yakuniy natijalari:

Tinglovchi:

- Bemor parvarishining barcha asosiy bosqichlarini to'g'ri bajara oladi
- Infekzion nazorat talablariga qat'iy amal qiladi
- Harakatsiz va og'ir bemorlar bilan ishlashda ehtiyot choralarini ko'radi
- Yotoq yarasi va boshqa asoratlarning oldini oladi
- Parvarish va gigiyenik protseduralarni hujjatlashtira oladi

3-MODUL: Tibbiy muolajalar va dori vositalari bilan ishlash

Davomiyligi: 12 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy (in'yeksiya turlari, dorilarni tayyorlash va berish, aseptik muolajalar asosida)

Maqsad:

Tinglovchilarda dori vositalarini qo'llashda xavfsizlikni ta'minlash, in'yeksion muolajalarni bajarish, infuzion terapiyani yuritish, shifokor ko'rsatmasini to'g'ri bajarish va dori hujjatlarini yuritish bo'yicha kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish.

Modul mazmuni:

1. In'yeksiya va infuzion muolajalar asoslari

- Teri osti, mushak ichi, vena ichi, teri ichiga in'yeksiyalar
- In'yeksiya qilish joylarini tanlash va bemorning holatini tayyorlash
- Kateter o'rnatish, perfuzor (sistemani) ulash, oqim tezligini nazorat qilish
- In'yeksiyadan oldin va keyingi bemorni kuzatish

2. Dori vositalari bilan ishlash va tayyorlash

- Dorilarning shakllari: ampula, flakon, kukun, eritma, tabletkalar
- Dozalash, aralashtirish, tayyor eritmalarini to'g'ri saqlash
- Dori vositalarining yaroqlilik muddatini tekshirish, belgilash
- O'tkir reaksiyalar (allergiya, shok) holatida darhol choralar

3. Dori vositalarini hujjatlashtirish

- Shifokor ko'rsatmasini o'qish va unga asosan dorilarni tayyorlash
- Muolaja kartasi va in'yeksiya jurnali bilan ishlash
- Antibakterial vositalar, yurak preparatlari, narkotik dorilar uchun alohida ro'yxat
- Dori berilganlik jurnali: sana, doza, ism, imzo

4. Xatoliklarning oldini olish va xavfsizlik

- "3T" tamoyili: To'g'ri dori, To'g'ri doza, To'g'ri bemor
 - Dori nomlarini chalkashtirib yubormaslik uchun vizual tekshiruvlar
 - Aseptika qoidalari: igna, shprits, flakonlar bilan ishlashda
 - Nojo'ya ta'sir yuzaga kelganda tez yordamni chaqirish va protokolga yozish
-

Amaliy mashg'ulotlar:

- In'yeksiya qilish (modelda yoki simulyatsiyada): mushak ichi, vena ichi
 - Perfuzion terapiyani ulash va oqimni sozlash
 - Ampula va flakondan dori tayyorlash, aralashtirish
 - In'yeksiya jurnali va muolaja varaqasini to'ldirish mashqi
-

Modul yakuniy natijalari:

Tinglovchi:

- In'yeksion muolajalarni aseptika asosida mustaqil bajara oladi
- Dori vositalarini tayyorlaydi, aralashtiradi va belgilangan dozada beradi
- Shifokor ko'rsatmasini to'g'ri o'qib, muolajani hujjatlashtiradi
- Nojo'ya ta'sirlar yuzaga kelganda tezkor javob bera oladi
- Dori xavfsizligi va kasbiy mas'uliyatni his qilgan holda ishlaydi

4-MODUL: Favqulodda holatlar va birinchi yordam

Davomiyligi: 12 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy (simulyatsiya asosida reanimatsiya, qon ketish, hushdan ketish holatlari)

Maqsad:

Tinglovchilarda shoshilinch vaziyatlarda bemorga birinchi yordam ko'rsatish, hayotiy belgilarni aniqlash, yurak-o'pka reanimatsiyasi (BLS algoritmi)ni bajarish, qon ketish va boshqa favqulodda holatlarda to'g'ri harakat qilish ko'nikmalarini shakllantirish.

Modul mazmuni:

1. Favqulodda holatlar va ularning belgilari

- Yurak urishi to‘xtashi (asistoliy), nafas to‘xtashi (apnoe), hushdan ketish (sinkopa)
- Qon ketish (arterial, venoz, kapillyar), kuchli og‘riq shoki, allergik reaksiya
- Nafas qisishi, astmatik holat, epileptik tutqanoq, gipotermiya va kuyishlar
- Holatni baholash algoritmi: "ABCD" – Airway, Breathing, Circulation, Disability

2. Birinchi yordam va reanimatsiya asoslari (BLS algoritmi)

- BLS algoritmi: xavfsizlikni tekshirish → hushni baholash → nafasni tekshirish → 103 ga qo‘ng‘iroq → yurak massaji + sun‘iy nafas
- Kattalar va bolalarda CPR ketma-ketligi
- Avtomatik defibrillyator (AED)dan foydalanish asoslari
- Bemor holatini monitoring qilish: puls, nafas, rang, harorat

3. Shoshilinch yordamda hamshiraning vazifasi

- Shifokor kelguncha yordam ko‘rsatish: qon ketishni to‘xtatish, turniket qo‘yish
- O‘tkir allergiyada antihistamin vositalar, adrenalin tayyorlash
- Simptomatik holatlar bo‘yicha (qusish, titroq, hushdan ketish) tezkor chora
- Transportga tayyorlash: holatini barqarorlashtirish, nafas yo‘llarini ochish

4. Favqulodda holatlarni hujjatlashtirish

- Hodisa joyini va vaqtini qayd qilish
- Amalga oshirilgan muolajalar va natijani yozish
- Shifokorga yozma axborot berish
- Ichki xizmatga og‘zaki va yozma xabar berish tartibi

Amaliy mashg‘ulotlar:

- BLS algoritmi bo‘yicha yurak-o‘pka reanimatsiyasi (maketda)
- Qon ketishni to‘xtatish: bosuvchi bog‘lam, turniket, qo‘llarni ko‘tarish
- Hushdan ketgan bemorga yondashuv: tik holatga keltirish, nafasni tekshirish
- CPR va AED bo‘yicha 2 kishilik hamshira jamoasining harakati

Modul yakuniy natijalari:

Tinglovchi:

- Favqulodda holatlarni tanib oladi va baholaydi
- BLS algoritmi asosida yurak-o'pka reanimatsiyasini bajaradi
- Qon ketish, hushdan ketish, allergik reaksiya holatida birinchi yordam ko'rsatadi
- Harakatlarni hujjatlashtiradi va yuqoriga xabar berish tartibiga amal qiladi
- Favqulodda holatlarda xotirjam, tartibli va mas'uliyatli harakat qiladi

☒ XULOSA

“Tibbiy hamshiralarni malakasini oshirish kursi” amaliyotchi hamshiralarni zamonaviy sog'liqni saqlash talablari asosida qayta tayyorlashga, ularning kasbiy bilim va ko'nikmalarini yangilashga yo'naltirilgan.

Dastur davomida tinglovchilar:

- Hamshiralik ishi bo'yicha kasbiy etik me'yorlar, hujjat yuritish, kommunikatsiya va yuridik javobgarlik asoslarini o'zlashtirdilar
- Bemorlarni parvarish qilish, gigiyenik xizmat ko'rsatish, asoratlarning oldini olish va infeksiyon xavfsizlik choralariga qat'iy amal qilish ko'nikmalarini egalladilar
- Tibbiy muolajalar: in'yeksiyalar, infuzion terapiyalar, dori vositalari bilan ishlash va hujjatlashtirish tartibini amaliyotda mustahkamlab chiqdilar
- Favqulodda holatlarda birinchi yordam ko'rsatish, BLS algoritmi asosida yurak-o'pka reanimatsiyasi, qon ketish va hushdan ketish holatlarida tezkor va to'g'ri harakat qilishni o'rgandilar

Kursni yakunlagan hamshiralalar o'z vazifalarini yuksak professional darajada, xavfsiz va samarali bajara oladigan, zamonaviy standartlarga mos malakali mutaxassis sifatida faoliyat yuritishga tayyor bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Mahalliy adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi — “Hamshiralik ishi faoliyati bo'yicha me'yoriy-huquqiy hujjatlar to'plami”, Toshkent, 2022
2. O'zbekiston SSV — “Parvarish va gigiyenik muolajalar uchun klinik tavsiyalar”, 2021
3. Tibbiy kollejlarga mo'ljallangan o'quv qo'llanma — “Hamshiralik ishi asoslari”, Toshkent, 2020

4. Respublika shoshilinch tibbiy yordam markazi — “Shoshilinch holatlarda birinchi yordam” yo‘riqnomasi, 2023

Xalqaro adabiyotlar va manbalar:

5. WHO – “Patient Safety Curriculum Guide”, World Health Organization, 2019
6. American Heart Association – “Basic Life Support (BLS) Provider Manual”, 2020
7. CDC – “Infection Prevention and Control in Healthcare Settings”, Centers for Disease Control and Prevention, 2021
8. ICN (International Council of Nurses) – “Nursing Scope and Standards of Practice”, 2021

Elektron resurslar:

9. who.int – Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti rasmiy sayti
 10. elib.tma.uz – Tibbiyot akademiyalarining elektron kutubxonasi
 11. nursingworld.org – Xalqaro hamshiralik assotsiatsiyasining rasmiy portali
-